

Vera u građane

Sledeće godine navršava se deset godina od uvođenja veronauke i građanskog vaspitanja u srpske škole. Uvedeni na brzinu i silom spleta komplikovanih političkih okolnosti, ova dva predmeta, uprkos skepticima, uspela su da opstanu u školskom sistemu. Prve generacije osnovaca koje su od prvog do osmog razreda slušale građansko ili veronauku, već su izašle iz škola. Nastavnici oba predmeta slažu se da su efekti uvođenja ova dva predmeta daleko od očekivanih. Ali, s obzirom na istraživanja

efekata celokupnog školskog sistema, poput PISA studije, veronauka i građansko vaspitanje nisu nikakav izuzetak. Još jedna stvar u kojoj se sagovornici "Obrazovanja za XXI vek" slažu jeste da je uvođenjem građanskog i veronauke kao obaveznih izbornih predmeta, u društvu još više produbljena u suštini lažna podela na građane i vernike. Kako sve to izgleda u praksi, šta kažu učenici i nastavnici, kakvi su efekti kada se posle devet godina podvuče crta, čitajte na narednim stranama.

Verska nastava

Đaci su zadovoljni

Stav učenika prema predmetu je pozitivan, što znači da je, bar s te strane, veronauka ispunila očekivanja. Međutim, priča ima više uglova

KADA SU PRE tri godine Radovana Bigovića, profesora i bivšeg dekana Pravoslavnog Bogoslovske fakulteta, pitali sa kakvim se problemima suočava veronauka, odgovorio je: “S mnogim, isto kao i svi ostali predmeti.”

Stav javnosti o veronauci je, od kada je uvedena u škole Srbije ukazom tadašnje vlade, više nego podeljen. Nedavno je čak u jednom beogradskom dnevnom listu ocenjena kao promašaj. Međutim, istraživanja koja bi pokazala da li su ciljevi verske nastave ostvareni

i koliko su đaci zadovoljni, jako su retka. A veoma su bitna. Jer ukazuju na prave nedostatke, ne oslanjajući se na nagađanja i pretpostavke. Na taj način je lakše ispraviti greške.

Nedavno je Institut za pedagoška istraživanja objavio rezultate projekta.

“Evaluacija realizacije i efekata verske nastave u osnovnim i srednjim školama u Beogradu”, koji je iniciralo i finansiralo Ministarstva vera. Sam projekat je uključio kako ispitivanje đaka koji pohađaju versku nastavu tako

i anketiranje veroučitelja. Jedan od rezultata, za deo javnosti veoma iznenađujući, jeste da oko 96 odsto anketiranih đaka ima pozitivan stav prema veronauci.

Pre sedam godina je isti Institut sproveo istraživanja o uspešnosti realizacije verske nastave.

Tendencije jesu slične, jer se opšti nalazi nisu mnogo promenili. Međutim, ne bi trebalo olako upoređivati ova dva projekta, kao ni izvlačiti brzoplete zaključke o opštim kretanjima. “Pre sedam godina, istraživanjem je bila obuhvaćena cela Srbija, a sada samo Beograd, što je velika razlika”, objašnjava nam Vladeta Milin, pedagog, saradnik u Institutu za pedagoška istraživanja. No, kako naš sagovornik ističe, ma koliko da je upoređivanje nezahvalno, može se reći da kod učenika postoji prilično stabilno opredeljenje, odnosno konstantan je broj onih koji biraju veronauku. Takođe, stav prema predmetu je pozitivan. Što znači da je, bar s te strane, veronauka ispunila očekivanja. Međutim, priča svakako ima više uglova.

DA LI SI BOLJI ČOVEK: Samo istraživanje obuhvatilo je blizu 1000 učenika osnovnih i srednjih škola prestonice i 170 nastavnika verske nastave.

Glavni razlog zbog kojeg đaci biraju veronauku je što žele više da saznaju o veri. Na drugom mestu je takođe potreba za saznanjem, samo o kulturi i tradiciji. Tek na trećem nalazi se odgovor “Zato što sam vernik”, a potom sledi i potreba i uverenje učenika da će postati bolji ljudi kroz ove časove. Rezultati za osnovce i srednjoškolce se u velikoj meri podudaraju, dok u broju učenika koji navode četvrti, najmanje zastupljeni razlog, postoje izvesne razlike. Naime, da u pitanju nije njihov izbor, već odluka roditelja, odgovorilo je deset odsto osnovaca i 3,5 odsto učenika srednjih škola u Beogradu.

Očigledno je, sudeći prema rezultatima, da velika većina učenika smatra versku nastavu isključivo svojim izborom, kao i da je glavni razlog za odabir ovog predmeta “više znanja”.

Po rečima Vladete Milina, kada se uporede “uzroci” zbog koji su đaci krenuli na veronauku sa “posledicama”, odnosno onim što su time dobili, očigledno je da su ispunjena početna očekivanja učenika.

Od onih koji su odgovorili na pitanje o “efektima” koje časovi imaju na njih, većina smatra da više zna o veri, tradiciji, kulturi, običajima. Zatim slede učenici koji imaju utisak da su postali bolji ljudi i vernici, da se manje svađaju, više poštuju roditelje. Dvadeset odsto đaka

kaže da su ih časovi učvrstili u veri.

Problem kod ovog istraživanja je nepostojanje kontrolne grupe. Naime, pošto su ispitivani samo učenici koji idu na versku nastavu, eventualne razlike u stavovima ne mogu da se pripisuju samoj nastavi jer nema druge grupe s kojom bi se upoređivali. "I kada bismo ispitivali sve, kao što je Institut radio 2003. godine, đaci idu ili na građansko ili na veronauku. Zbog toga mi nemamo mogućnosti da vidimo da li se razlika u njihovom razmišljanju, odnosu prema ljudima ili životu menja kao rezultat nastave koju pohađaju", kaže Vladeta Milin.

Otuda sledi "oslanjanje" na (subjektivnu) procenu đaka.

Našeg sagovornika je iznenadio i manjak kritika od strane učenika na račun nastave. Naime, očekivao je da "kada đacima daš mogućnost da kritikuju, da će to i iskoristiti". Svakako da uvek postoji mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora, kako kod učenika tako i više kod veroučitelja, što nije specifičnost ovog istraživanja, već "opasnost" koja je inače prisutna, ali na koju se mora računati.

Oko šezdeset odsto ispitivanih učenika odgovorilo je da su zadovoljni i da nemaju šta da prigovore, s tim što je procenat onih bez zamerki mnogo veći kod osnovaca.

Jedna od kritika odnosi se na način rada na času, zatim sledi zamerka da je gradivo nekad teško, nerazumljivo ili dosadno, a pet odsto bi rado promenilo nastavnika. Kada je reč o atmosferi na času, zamerke se odnose i na "previše slobode". Naime, određenom broju učenika, kako nam kaže Vladeta Milin, smeta "što nema dovoljno discipline" pa ne mogu da čuju šta nastavnik na času govori, a ponekad im smeta i nesistematičnost.

S druge strane, ono na šta neki imaju zamerke većina vidi kao veliku prednost časova, što verovatno zavisi i od nastavnika. Kao pozitivne strane i "specifičnost" ovog predmeta đaci ističu da se dosta razgovara, da imaju veću slobodu da kažu šta misle i da je nastava raznovrsna. Velika je zastupljenost vanškolskih aktivnosti, pa đaci idu u crkve, muzeje, na ekskurzije. Iako većina veroučitelja vodi đake u "njihove" crkve, deo njih, pogotovo oni koji predaju u srednjim školama, obilazi sa učenicima i džamiju, sinagogu, organizuje razgovor sa rabinom.

No, dok su učenici poprilično blagi u kritici, nastavnici bi više toga promenili. Ili bi bilo pravilnije reći da su bili konkretniji u pogledu elemenata koje treba izmeniti.

OSLANJANJE NA PROCENU ĐAKA: Vladeta Milin

NASTAVNICI I ZAMERKE: Više od polovine nastavnika smatra da je gradivo neprilagođeno uzrastu i da je sadržaj težak. Osnovni problem im je kako približiti učenicima predviđene nastavne sadržaje, a ostaje i pitanje usklađivanja sadržaja verske nastave sa drugim predmetima.

"Nastavnici obično rade sa celim odeljenjima, ali veliku vrednost ima i rad učenika u grupama ili tandemu. Bilo bi značajno da se, kao vid timske nastave, veroučitelj 'udruži' sa profesorima drugih predmeta, recimo istorije, srpskog jezika, filozofije, pa da zajedno predstavljaju jednu temu iz dva ili više uglova. Time bi se podržali i zvanični ciljevi verske nastave: tolerancija i uvažavanje drugih filozofskih i naučnih pogleda na svet", predlaže naš sagovornik.

Kada govorimo o pripremljenosti nastavnika, njihova lična procena je da su sasvim osposobljeni za rad u nastavi. Osamdeset odsto nastavnika smatra da su potpuno pripremljeni, 18,1 da su delimično spremni, a jedan odsto smatra da je nedovoljno pripremljen za rad. Iako stručno obrazovanje osposobljava veroučitelje da predaju gradivo verske nastave, postavlja se pitanje njihovog pedagoško-didaktičko znanja. Po rečima Vladete Milina, najveći procenat nastavnika jeste pohađao predavanja i seminare, ali i oni su mnogo češće stručnog tipa nego sa psihološko-pedagoškim ili didaktičko-metodičkim sadržajima.

Podatak koji je daleko od pohvalnog je da trećina nastavnika nije upoznata sa formalnim ciljevima verske nastave. Bilo bi zanimljivo istražiti koliko su i drugi nastavnici upoznati sa ciljevima svojih predmeta.

Više od polovine smatra da je cilj nastave razvijanje religioznosti, četvrtina se opredelila za moralni razvoj, dok je u znatno manjoj meri istaknuto razvijanje verskog i kulturnog identiteta, sticanje znanja o veri i razvijanje tolerancije.

PREPORUKE: Institut je, u okviru evaluacije, izradio preporuke. Za početak, potrebno je konkretizovati i operacionalizovati ciljeve i zadatke verske nastave i detaljnije analizirati nastavni plan i program. Takođe, važno bi bilo rasteretiti i prilagoditi gradivo uzrastu učenika, što svakako podrazumeva prepravljjanje udžbenika za ovaj nastavni predmet.

Važnu stavku predstavlja razvijanje verske tolerancije i kritičkog mišljenja. Jedna trećina anketiranih veroučitelja je kazala da učenici treba da usvoje gradivo bez kritičkog promišljanja. A ne možemo ni da ne primetimo da se verska tolerancija, kada su u pitanju ciljevi verske nastave, po odgovorima veroučitelja ne "kotira" previsoko.

I kao što, očigledno, odnos učenika prema predmetu veoma zavisi od nastavnika, tako i položaj veronauke zavisi od direktora škole.

Iako su se u istraživanju koje je realizovano pre sedam godina veroučitelji više žalili na uslove u kojima se odvija nastava, i sada imaju primedbe. Trećina ispitanih smatra da su uslovi u kojima rade lošiji nego kada su u pitanju drugi predmeti.

Ovo obuhvata mesto u rasporedu časova (na kvalitet časa i raspoloženje u učionici utiče ako se veronauka održava petkom šesti čas ili čak subotom) i mesto održavanja verske nastave (u trpezariji, školskom dvorištu).

Istraživanje je pokazalo da je prosečna starost veroučitelja u Beogradu 33 godine, da je 86,8 odsto onih koji predaju srednjoškolicima završilo fakultet, dok je 18,5 odsto nastavnika koji rade sa osnovcima završilo srednju školu. Važno je još jednom napomenuti da se ovi rezultati odnose na beogradske škole, a ne na celu Srbiju.

Konačno, koji se zaključci još mogu doneti? Potrebno je i dalje istraživati, registrovati pozitivne efekte i "pronalaziti" mane u obrazovnom sistemu. Nakon toga, treba nešto i učiniti kako bi se te mane otklonile. ◀

Jelena Jorgačević

"UBAČENO" U ŠKOLE: Čas građanskog vaspitanja

Građansko vaspitanje

Entuzijizam i efekti

U jednoj školi događalo se da deca na času građanskog pitaju nastavnika mogu li do toaleta, a onda odu do učionice gde je u toku verska nastava i prisluškuju. Slično su radili i učenici koji idu na veronauku. Srećom, nastavnici i građanskog i veronauke u toj školi su entuzijasti, pa su odlučili da drže zajedničke časove. Priključio im se i nastavnik književnosti, pa zajedno deci istu temu predstavljaju iz tri ugla

ODLUKOM MINISTARSTVA PROSVETE građansko vaspitanje ili vaspitanje za demokratiju i građansko društvo, u sistem obrazovanja Republike Srbije uvedeno je školske 2001/2002. godine za prvi razred osnovne i prvi razred srednje škole. Nakon toga Ministarstvo prosvete preduzelo je niz sistemskih rešenja i aktivnosti, koje su dovele do toga da se građansko vaspitanje uključi u nastavni plan i program, linearno u sve razrede osnovne i srednje škole, kao obavezan izborni predmet. U procesu razvoja kurikuluma, priručnika za nastavnike i programa za edukatore, važnu ulogu ima Udruženje građana za demokratiju i građansko obrazovanje Građanske inicijative, koje na ovim zadacima radi u saradnji sa Ministarstvom prosvete.

Program "Građansko obrazovanje" Građanskih inicijativa usmeren je na različite aspekte razvoja predmeta građanskog vaspitanja u osnovnim i srednjim školama u Srbiji.

Na Fakultetu političkih nauka u Beogradu u toku je specijalistička obuka za nastavnike/ce građanskog vaspitanja u srednjim školama Srbije, a paralelno se radi na programu za nastavnike u osnovnim školama. Program specijalističke obuke se ostvaruje u saradnji sa Fakultetom političkih nauka. Objavljeno je istraživanje o uticaju sedmogodišnjeg postojanja ovog predmeta na znanja i stavove učenika u osnovnim i srednjim školama.

Započeto je i drugo istraživanje koje će trajati četiri godine i meriće napredovanja učenika

koji su školske 2009/2010. godine upisali srednje škole u četvorogodišnjem usvajanju znanja i veština koje nudi ovaj predmet. Učenici koji su prošle godine upisali srednju školu prvi put su se sreli sa građanskim vaspitanjem. Nakon pilot-projekta, u sedam srednjih škola se nastavljaju časovi "Promišljanja o demokratiji", zasnovani na precizno utvrđenim koracima, kojima se učenici podstiču da odluke donose nakon procesa sagledavanja različitih argumenata, razmatrajući i one sa kojima se lično ne slažu. Pored toga, Građanske inicijative tromesečno objavljuju "Demokratsko građanstvo", časopis namenjen nastavnicima i drugima koji se bave razvojem građanskog vaspitanja. Časopis sadrži informacije o praktičnim

Hronologija

Građansko vaspitanje je uvedeno kao fakultativni predmet školske 2001/2002. godine.

Školske 2003/2004. godine građansko vaspitanje je uvedeno: kao izborni predmet u prvom i drugom razredu osnovne škole i prvom i drugom razredu srednje škole i kao fakultativni predmet u trećem razredu osnovne škole i trećem razredu srednje škole.

Tek 2005. godine status predmeta će biti promenjen i u sva tri ciklusa predmet je dobio status obavezni izborni. Posle pre-vremenih izbora 2004. godine, Srbija u kratkom roku dva puta menja ministra za prosvetu i sport. Pripremljena je, ali nikad usvojena, strategija obrazovanja za period 2005-2010. godine.

(Iz publikacije "Procena efekata građanskog vaspitanja", Beograd, 2009)

politikama i dobrim praksama iz čitavog sveta, a nastavnici imaju priliku da pročitaju šta se na planu građanskog vaspitanja događa u Srbiji. Časopis ide na adrese svih srednjih i osnovnih škola u Srbiji.

"Promene koje su se dogodile posle 2000. godine, po prirodi stvari su Građanske inicijative okrenule, od onoga što smo već neformalno radili ka formalnim okvirima", kaže za "Vreme" Radmila Radić-Dudić iz Građanskih inicijativa: "Građansko obrazovanje je nešto čime se bavimo od svog nastanka 1996. godine." Po njenim rečima, ono što ova organizacija danas radi, bio je prirodan put, ali u novom kontekstu, jer je građansko vaspitanje uvedeno kao školski predmet.

Dakle, 2001. godine uveden je novi predmet, koji do tada nije imao uporište u školskom sistemu i nije bilo institucije za obrazovanje nastavnika. Do danas, kroz obuke Građanskih inicijativa prošlo je 6500 nastavnika građanskog vaspitanja. Taj broj je prilično veliki, a efekti nastave ipak nisu u tolikoj meri vidljivi, što pokazuje i evaluacija objavljena prošle godine, koja kaže da nastavnici i dalje u najvećoj meri nastavu drže predavački, bez interakcije sa učenicima. Objašnjenje koje daje Radmila Radić-Dudić pokazuje pomalo maćehinski odnos koji sistem ima prema ovom predmetu, ali i prema veronauci: "Prosto, socijalna situacija u Srbiji je loša. Građansko vaspitanje plaća ceo socijalnih problema u Srbiji."

"Nastavnicima je važno da imaju pun fond časova. Događa se da mi obučimo jednu grupu prosvetnih radnika, a onda nastavu građanskog u školi preuzme neko drugi, kome nedostaje taj jedan čas nedeljno da bi imao pun fond." Ona dodaje da kvalitetna nastava građanskog vaspitanja, koja uključuje interakciju, podrazumeva određena sredstva za rad, poput računara i druge tehnologije, većini škola još uvek nedostupne, što nas opet dovodi do loše ekonomske situacije kao uzroka problema. "Ipak, reč je o predmetu koji postoji deset godina, pa mislim da nije strašno to što evaluacija pokazuje slabe efekte. Pogledajmo rezultate PISA studije. Ni tu efekti nisu sjajni, a reč je o predmetima koji u obrazovnom sistemu postoje oduvek", kaže Radmila Radić-Dudić.

U velikom istraživanju koje su za potrebe evaluacije efekata nastave građanskog vaspitanja uradili istraživači Tamara Džamonja-Ignjatović, Aleksandar Baucel i Radmila Radić-Dudić, studije pojedinačnih slučajeva sugerišu da su građansko vaspitanje i verska nastava u izvesnom smislu razvili konkurentski odnos i da to može da bude povezano i s određenim tenzijama. "U takvim okolnostima jedan od ova dva predmeta može da bude marginalizovan, što utiče na status predmeta u

školi", kaže se u zaključku ove analize. Radmila Radić-Dudić pojašnjava šta u praksi znači studija pojedinačnog slučaja: "U jednoj školi se događalo da deca na času građanskog pitanju nastavnika mogu li do toaleta, a onda odu do učionice gde je u toku verska nastava i prislušuju. Slično su radili i učenici koji idu na veronauku. Srećom, nastavnici i građanskog i veronauke u toj školi su entuzijasti, pa su odlučili da drže zajedničke časove. Priključio im se i nastavnik književnosti, pa zajedno deci

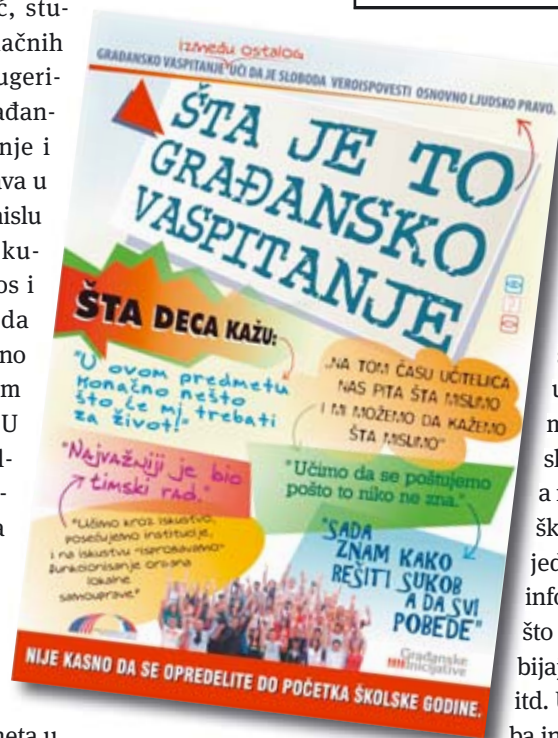
Ko sve ide na građansko

Istraživanje koje su Građanske inicijative sprovele 2009. godine obuhvatilo je i ispitivanje o tome ko se opredeljuje za građansko vaspitanje. Nastavu iz predmeta građansko vaspitanje pohađaju učenici čiji roditelji imaju obrazovni nivo koji je u proseku nešto viši nego u opštoj populaciji. Naime, oko 30 odsto roditelja učenika koji pohađaju građansko vaspitanje ima obrazovni nivo iznad srednjeg obrazovanja, dok je taj procenat u opštoj populaciji oko tri puta niži (oko 11 odsto). Na osnovu informacija dobijenih u tri studije slučaja, mogao se steći utisak da se za građansko vaspitanje u većoj meri opredeljuju sledeće grupe dece: deca roditelja koji nisu tradicionalni i patrijarhalni, deca čiji su roditelji ateisti, deca čiji su roditelji vernici, ali ne smatraju da zbog toga deca moraju da pohađaju versku nastavu, i deca čiji roditelji nisu pravoslavne veroispovesti.

istu temu predstavlja ju iz tri ugla."

U zaključku istraživanja stoji da se na osnovu studije tri škole obuhvaćene evaluacijom može steći utisak da je građansko vaspitanje jednostavno "ubačeno" u škole, ali se nije dovoljno učinilo na njegovoj promociji i pružanju sistemске podrške. Mnogi akteri, a naročito oni koji su izvan škole (roditelji i lokalna zajednica) nemaju dovoljno informacija o predmetu, zašto je on važan, šta deca dobijaju učeći ovakav predmet itd. U najboljem slučaju, slaba informisanost je povezana s nezainteresovanošću za ono što se dešava u vezi sa građanskim vaspitanjem. Ipak, pod određenim okolnostima, pogotovu u sredinama gde postoje političke tenzije, slaba informisanost otvara mogućnost da se u nastavu građanskog vaspitanja "učitavaju" strani uticaji i da se učenici i nastavnici žigošu. Iz toga razloga nameće se potreba da Ministarstvo prosvete više učini na promociji ovog predmeta.

Jovana Gligorijević

Jednostavna računica

Poslovi višu nisu statični i isti za ceo život. Unutar kompanije prolazi se kroz različite sektore, pozicije, poslove, a vrata za usavršavanje se otvaraju na raznim poljima. Upravo u toj dinamičnosti krije se draž i mogućnost da zaposleni otkriva i gradi svoje veštine, a sa razvojem ljudi napreduje i sistem

PRILIKA ZA CILJ: Koka-kola talenti

PO NEKIM GRUBIM procenama, američke poslovne kompanije na profesionalno usavršavanje i razvoj svojih zaposlenih ulažu isto novca i truda kao svi koledži i fakulteti zajedno. Iako košta, traži vremena i truda i zaposlenih i poslodavaca, rezultati su dalekosežni jer bez ljudskih potencijala nema kompanije ni uspeha. Iako su i drugi resursi bitni, čovek je ipak najbitniji.

“Stalno usavršavanje je važno da bi se zaposlenima omogućilo da što efikasnije obavljaju svoj posao, kao i da unapređujući postojeće i razvijajući nove veštine i znanja postižu bolje rezultate i ostvare svoj puni potencijal”, objašnjava nam Bojana Gaković, koordinator za razvoj zaposlenih u Koka-Kola Heleniku.

Računica je jednostavna, kaže naša sagovornica, ulaganje u razvoj je dobit i za kompaniju

i za zaposlenog. Jer, onaj koji se usavršava dobija na samopouzdanju, motivisan je, postiže bolje rezultate i otvara sebi nove puteve u karijeri. Što se kompanije tiče, razvoj utiče na inovativnost i zadovoljstvo zaposlenih, što dovodi do unapređenja procesa, smanjenja troškova, veće produktivnosti i vrhunskih poslovnih rezultata.

Razvoj zaposlenih se najčešće vezuje za obuke zaposlenih. Međutim, u kompaniji Koka-Kola Helenik koncept razvoja zaposlenih se zasniva na kombinaciji različitih aktivnosti: oko sedamdeset odsto čine zadaci i projekti u okviru samog posla, dvadeset odsto savetovanje od strane neposrednog rukovodioca, dok oko deset procenata čine obuke. Najveći deo su, znači, aktivnosti koje se događaju na samom radnom mestu. Zaposlenom se, uz

uobičajene i svakodnevne zadatke, daju projekti i neki specifični zadaci, osmišljeni tako da budu razvojnog karaktera. “Ova vrsta aktivnosti je najefikasnija, naročito kada se kombinuje sa obukom, tj. nakon obuke, kada se zaposlenom pruža prilika da primeni naučeno”, kaže Bojana Gaković. “Iako procentualno obuke čine najmanji deo razvojnih aktivnosti, ulaganja naše kompanije u prethodnih nekoliko godina su premašila 3,5 miliona evra i 350.000 sati obuke.”

U kompaniji Koka-Kola Helenik Srbija svi zaposleni imaju lične razvojne planove. Na osnovu njih, kao i na osnovu zakonskih i kompanijskih zahteva, novih procesa i načina rada, pravi se godišnji plan razvoja. Nakon analize i odobrenja razvojnih planova, služba za razvoj zaposlenih radi na implementaciji

planova, obezbeđujući da sve definisane razvojne aktivnosti i budu realizovane.

Ali, zaključuje Bojana Gaković, ključ uspešnog razvoja nije samo u strategiji razvoja i njegojovoj strukturi. Za maksimalan učinak neophodno je da rukovodilac ima uvid kako u kvalitete tako i u potrebe zaposlenih. Njegova uloga je da dodeljuje adekvatne zadatke, redovno ih savetuje i usmerava, daje im povratne informacije o napretku, odnosno aktivno prati njihov razvoj.

Podjednako je bitno i da sami zaposleni preuzmu odgovornost za sopstveni razvoj i da imaju aktivnu ulogu u sprovođenju ličnog razvojnog plana, a kompanija im nudi brojne interne ili eksterne obuke za razvoj leaderskih i specifičnih veština, stručno usavršavanje i doškoloavanje u zemlji i inostranstvu, kompanijsku biblioteku, baze znanja, interni program poslovnog engleskog jezika, stručne publikacije, kao i razmenu znanja sa kolegama iz celog Koca-Kola Helenik sistema.

OD STUDENSKIH DANA: U cilju pronalazjenja domaćih talenata za radna mesta, velike svetske kompanije imaju razvijen program mentorstva i praćenja mladih ljudi još dok studiraju. Velike farmaceutske kompanije u Japanu, na primer, dolaze na odbranu rada najboljih studenata ne bi li im pružili priliku da se zaposle kod njih.

Koca-Kola Helenik je, sa ovim ciljem, razvila dva programa: Koca-Kola talenti, kao i Menadžment program (*Management Trainee Programme*).

Koca-Kola talenti program obuke i prakse je namenjen talentovanim studentima koji žele više od onoga što im pruža redovno univerzitetsko obrazovanje. Počinje sa upisom treće godine studija i traje do završetka, nakon čega talentovani mogu, ukoliko ispunjavaju sve uslove, i da nastave svoju karijeru u kompaniji. Projekat je pokrenut 2006. i od tada svake godine sedam izabranih kandidata radi na projektima u različitim sektorima i dobija bespovratnu, novčanu pomoć od 2000 evra po akademskoj godini.

Menadžment program je namenjen svršenim studentima koji žele i imaju potencijal da se razvijaju u poslovne lidere kompanije. Program podrazumeva ubrzan i intenzivan razvoj kroz vođenje ili učestvovanje u značajnim kompanijskim projektima, kao i rotacije na pozicijama i poslovima radi sticanja šire slike poslovanja.

Nekolicina predstavnika top menadžmenta

je upravo na ovaj način započela svoju karijeru i Koca-Kola Helenik sistemu.

Vladimir Jokanović je jedan od onih koji je prešao put od "traineeja", kako se u kompaniji nazivaju polaznici pomenutog programa, do Marketing menadžera za gazirana pića. Tokom pet godina koliko je u Koca-Kola Helenik kompaniji, prisustvovao je brojnim treninzima u zemlji i inostranstvu, prošao sve pozicije u prodajnom marketingu, da bi 2010. prešao u brend tim i na taj način zaokružio čitav proces učenja u svom sektoru.

Vladimir objašnjava kako su mu iskustva koja je stekao dok je još bio na obuci pomogla da shvati kako jedan veliki sistem, kao što je Koca-Kola Helenik, funkcioniše. Postalo mu je jasno koliko zapravo "svaka kari-ka u lancu znači i koliko je svaki pojedinac zaslužan za krajnji uspeh jednog procesa". Ono što mu je profesionalno bilo najbitnije na početku odnosilo se na direktno iskustvo na tržištu sa kolegama iz prodaje.

Program podrazumeva i neprestano mentorstvo, što inače predstavlja slabu tačku kada je naše akademsko obrazovanje u pitanju.

"Mentorstvo je jako dobro jer pruža mogućnost da se uči na konkretnim primerima od stručnjaka. A dobiti su obostrani. Ne samo za početnike, kao što sam bio ja, već i za kompaniju jer 'sveža krv' donosi obično i nove ideje", objašnjava Vladimir Jokanović.

UČENJU NIKADA KRAJA: Jokanović dodaje da mladi nakon završetka fakulteta, treba još više da ulažu u lični razvoj i obrazovanje, ali kao da ne shvataju koliko je to bitno. Jer se na fakultetima stiču samo teorijska znanja, a da ne bi sve ostalo "knjiški", neophodna je praksa. Na kraju, baš kroz praksu se i nadograđuje teorija.

Naš sagovornik ističe da kompanija u kojoj on radi podstiče želju zaposlenih da se razvijaju.

"Svi mi smo svedoci velikih promena na tržištu rada, pogotovo poslednjih godina. Velike međunarodne kompanije sa sobom nisu donele samo znanje već i savremene načine poslovanja", objašnjava Vladimir Jokanović.

OD POLAZNIKA DO MENADŽERA: Vladimir Jokanović

Poslodavci više ne traže klasične obrazovne profile, već pored obrazovanja traže i određene profile ljudi, veštine koje poseduju ili osobine koje odgovaraju radnom okruženju. Osobine koje se cene su spremnost za stalno usavršavanje, timski rad, prihvatanje odgovornosti za zajedničke zadatke, kao i spremnost i potreba da se lični potencijal ostvari do maksimuma.

Ukratko, poslovi više nisu statični i oni "isti za ceo život", već upravo kao što izgledaju programi za studente. Unutar kompanije prolazi se kroz različite sektore, pozicije, poslove, a vrata za usavršavanje se otvaraju na raznim poljima. Upravo u toj dinamičnosti krije se draž i mogućnost da zaposleni gradi, razvija svoje veštine i dalje se obrazuje. A sa razvojem ljudi napreduje i sistem.

Naš sagovornik takođe ističe da je savremeno tržište donelo još jednu novinu, a to je postojanje uređenog sistema u smislu poslovne etike, ponašanja i standarda poslovanja. Kao i sve ostalo, i poslovna etika se razvija i širi. Na taj način najviši standardi poslovanja prenose se iz radne sredine i u životno i socijalno okruženje. Tako uz posvećenost ostvarivanju boljih rezultata ide i posvećenost društveno odgovornom poslovanju, kao i razmena ideja. ◀

J. Jorgačević

Samo dinar

VIŠA TEHNOLOŠKA ŠKOLA u Šapcu tražila je i dobila jedan dinar iz gradskog budžeta za projekat određivanja koncentracije radona u šabačkim školama. Na ovaj način škola je želela da obezbedi lokalnu samoupravu kao partnera u projektu i našla je put da to učini kroz minimalnu donaciju iz budžeta. Za projekat određivanja koncentracije radona u 15 šabačkih osnovnih i srednjih škola, Visoka tehnološka škola obezbedila je 300.000 dinara. Direktor škole Svetislav Lazarev objasnio je da je jedan dinar, koliko je stručni tim tražio iz budžeta Grada, bio pružena ruka za partnerstvo u budućim projektima.

“Opredelili smo se za jedan projekat da bismo otvorili put za buduću saradnju sa lokalnom sredinom. Nažalost, do sada nismo imali nikakvu saradnju, zakonom je to, doduše, tako i postavljeno, ali smo znali da ima i drugih sredina gde je ta saradnja veoma uspešna”, kaže Lazarev. “Nadamo se da ćemo ubuduće, radom na projektima koji će uslediti, biti u prilici da saradjujemo.”

Istovremeno, stručni tim Visoke tehnološke škole želeo je da pomogne u saniranju posledica koje radon kao potomak radioaktivnog urana može da ima na najmlađu populaciju. “Ovo se prvi put radi u gradu, i imamo nameru da merenja vršimo i na ostalim mestima. Odnosno, naš je plan da uradimo radonsku kartu grada ili Mačve, u zavisnosti od sredstava koja bude mo imali”, kaže profesorka Slavica Ilić.

Inače, na konkurs koji je raspisala gradska uprava Šapca za finansiranje projekata koji doprinose unapređenju života, javile su se 44 organizacije.

Osam projekata dobilo je milion i po dinara, što je polovina obezbeđenih sredstava. Gradska uprava Šapca očekuje da će kroz ove projekte do kraja godine imati prve rezultate.

digitalnaskola.rs. Tu je i poseban uslužni centar za odgovore na sva pitanja na broju 011/20-20-200, koji će raditi svakog radnog dana od 9 do 17 časova.

Šangajska lista u oktobru

DA LI SE Univerzitet u Beogradu našao među prvih 500 na prestižnoj “Šangajskoj listi” najboljih fakulteta u svetu, znaće se za tri meseca. U međuvremenu, Univerzitet u Beogradu produbljuje saradnju sa drugim univerzitetima u SAD, Kini, Velikoj Britaniji, Izraelu, Francuskoj, Italiji. Da bi se jedan univerzitet našao na prestižnoj “Šangajskoj listi”, trebalo bi da, između ostalog, njegovi predavači imaju odgovarajući broj radova objavljenih u međunarodnim časopisima, da su nobelovci, a nije bez uticaja ni međunarodna univerzitetska saradnja.

Univerzitet u Beogradu ima ugovore sa nekoliko kineskih univerziteta iz oblasti biznisa, ekonomije, prava, tehnike, ali pre svega iz filologije. Na tom poslu su zajedno naš i Univerzitet iz Pekinga za komunikacije i multimedije i Institut Konfučije. Jedan broj studenata pekinškog univerziteta već je u Beogradu, dok su naši studenti na jednomesečnoj stručnoj praksi u Kini.

Prema rečima rektora Univerziteta u Beogradu Branka Kovačevića, postoji i program saradnje sa Berklijem: “Berkli je centar za energetiku u celoj Americi, pre svega nuklearnu energetiku i to je nešto što je postalo vrlo značajno u svetu. Kod nas, nažalost, postoji zakon o zabrani nuklearne energije iz nekih razloga i to je bilo pre desetak godina”, rekao je Kovačević za RTS. Prema rečima rektora Univerziteta u Beogradu, ponovo će biti pokrenut program nuklearne energetike, što će biti zajednički projekat Berklija, Beograda i Novog Sada.

U planu su zajednički kursevi sa Harvardom o proizvodnji robnih marki i izlasku na globalno tržište, a sa Oksfordom i Univerzitetom iz Tel Aviva o primeni univerzitetskih istraživanja na tržištu. Sa italijanskom La Sapijencom saraduje se već pet godina i program je proširen i na arhitekturu. Sa Sorbonom se radi na preventivnoj konzervaciji. Filološki fakultet saraduje i sa Versajem i Nju Orleansom, kao i sa Nansijem. Sa Univerzitetom u Novom Pazaru otvorena su dva programa: iz poljoprivrede i turskog jezika i književnosti. ◀

Digitalna škola

MINISTARSTVO ZA TELEKOMUNIKACIJE i informaciono društvo pokrenulo je program “Digitalna škola”, koji će omogućiti da više od 1100 osnovnih škola u Srbiji bude opremljeno novim digitalnim kabinetima. Rok za prijavu škola je 15. septembar. U zavisnosti od broja učenika i veličine učionice, digitalni kabinet će imati do 30 mesta za rad osnovaca na savremenim računarima. Realizacija ovog programa daje mogućnost svakoj školi koja učestvuje da učenicima širom Srbije pruži iste uslove za interaktivno obrazovanje kakvo imaju i njihovi vršnjaci u Evropskoj uniji. U programu “Digitalna škola” mogu učestvovati sve osnovne škole čiji su osnivači Republika Srbija, autonomna pokrajina ili jedinica lokalne samouprave. Za učešće u ovom programu svaka škola može prijaviti jedan ili više školskih objekata u kojima organizuje

redovnu nastavu. Pored informatike, nastavnici će u ovim kabinetima moći da predaju i ostale nastavne predmete na interaktivan i deci zanimljiv način.

“Ministarstvo za telekomunikacije i informaciono društvo će dodatno pomoći školama u nedovoljno razvijenim opštinama prilikom pripreme kabineta za instaliranje kompjutera”, istakla je juče resorna ministarka Jasna Matić na konferenciji za novinare na kojoj je najavljen program “Digitalna škola”. Program, inače, predstavlja deo šire akcije “Digitalna Srbija” kroz koju će Ministarstvo za telekomunikacije i informaciono društvo realizovati prioritete Digitalne agende za Srbiju, koju čine strategija razvoja informacionog društva i strategija razvoja elektronskih komunikacija. Sve informacije u vezi sa programom “Digitalna škola”, kao i obrazac za prijavu, škole mogu pronaći na sajtu: www.digitalnaskola.rs

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec